

PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU

Miloš Rozkošný

Jako reakce na období sucha v posledních letech, které umocnilo negativní stav krajiny, způsobený intenzifikací zemědělství a velkoplošným scelováním pozemků ve 2. polovině 20. století, se znovu objevil zájem o problematiku závlah a zavlažování. Na stávající zavlažovací systémy, dnes často nefunkční a torzovitě dochované, se zaměřil projekt, který se snažil zachytit historický vývoj tohoto specifického vodohospodářského oboru i části průmyslu spojeného s realizací závlah a produkcí zařízení k zavlažování půdy.

Výzkum si také vytkl za cíl definovat vhodné postupy pro identifikaci závlahových objektů a soustav v krajině pomocí moderních metod a technických nástrojů. V širším kontextu aktuálního boje s dopady sucha by měl projekt a jeho výstupy, včetně výstavy samotné, přispět ke zvýšení povědomí o historii plánování, budování a údržby závlah v českých zemích a přenosu tohoto dědictví do současnosti, a to včetně lokální úrovně.

Řešení projektu **Závlahy – znovuobjevované dědictví, jejich dokumentace a popularizace** bylo zahájeno na jaře 2020. Projekt byl přijat jako součást posledního balíčku výzkumných projektů **Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI II) Ministerstva kultury s dobou řešení 2020–2022.**

Účelem projektu bylo přispět k naplnění globálního cíle č. 2 z programu NAKI II **Kulturní dědictví** a specifických cílů tohoto programu:

Obr. 1-2 Příklad historických závlah v Pomoraví. Soustava závlahových kanálů z řeky Moravy pro závlahu lučních pozemků výtopou u Chropyně (foto Radek Bachan, 2021).

Obr. 1-1 Pohled na jeden z uzlových bodů závlahové soustavy na Břeclavsku a Hodonínsku, období realizace 1972 až 1989, čerpací stanice ČSZ 15, akumulární nádrž (závlahový vodojem), napojená výtlačkem na zdrojovou čerpací stanici u dyjského ramene. Jedinečný doklad funkčního celku v původním architektonickém stavu, doplněný řadou autentického vybavení a náhradních dílů (foto Radek Bachan, 2021).

2.3b) **Začlenění výsledků výzkumu kulturního dědictví a území s historickými hodnotami do vzdělávacích procesů na všech úrovních, tvorba výukových programů na datových nosičích a široká prezentace a zpřístupnění jejich hodnot v kontextu národní identity,** prostřednictvím plánované výstavy a katalogu, digitální databáze, výukových materiálů a dalších plánovaných výstupů.

2.1c) **Výzkum a vývoj nástrojů pro identifikaci, dokumentaci a evidenci v oblasti ochrany nejohroženějších typologických skupin nemovitého a movitého kulturního dědictví s využitím nových technologií,** a to např. využitím UAV systémů pro dokumentaci objektů, využitím termosnímků povrchu a krajinných struktur, využitím GIS nástrojů a 5G DMT, hardware & software pro digitalizaci archivních materiálů a pro vizualizaci objektů, soustav a zařízení apod.

Projekt byl řešen v rámci konsorcia, které vedl Výzkumný ústav vodohospodářský TGM, v. v. i. Dalšími účastníky byly Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v. v. i. a Masarykova univerzita v Brně.

Dosažení hlavního cíle projektu – dokumentace a popularizace historie závlah a části průmyslu spojeného s jejich realizací a produkcí zařízení k zavlažování půdy jako specifických sektorů vodního hospodářství a průmyslového dědictví – bylo provedeno prostřednictvím archivního výzkumu, zpracování dostupných analýz podkladů, především historických dokumentací, plánů, ale také souběžné analýzy závlahových objektů a soustav. Průzkum vybraných soustav byl proveden s využitím moderních technologií UAV. Získaná data byla analyzována a vizualizována např. pomocí GIS nástrojů.

Zpracování všech pořízených podkladů vyústilo ve vytvoření plánovaných výstupů, především soubor map pro vybrané historické lokality závlah, které reprezentují různé zástupce typologie. Mapy podrobně zachycují trasování a stav zachovalých i zaniklých závlahových systémů, identifikaci jejich kulturně-historických hodnot a potenciálu obnovy a dalšího využití.

Publicita, prezentace a zpřístupnění komplexních informací o řešené problematice vodního hospodářství byla zajištěna formou elektronických, široce dostupných, výukových materiálů a uskutečněním výstavy doplněné tímto recenzovaným kritickým katalogem. Trvalé zpřístupnění shromážděných a zpracovaných materiálů o problematice závlah je zajištěno

díky webové aplikaci projektu pod tzv. Hydroekologickým informačním systémem (HEIS), který provozuje VÚV TGM, v. v. i. a prostřednictvím specializované databáze napojené na mapový server zaměřený na problematiku meliorací (Informační systém melioračních staveb), provozovaný na webových stránkách VÚMOP, v. v. i.

PLÁN VÝSTAV:

1.–30. 10. 2022 | Hostětín

Komunitní centrum & Ekocentrum Veronica

31. 10. – 11. 11. 2022 | Kroměříž

Květná zahrada

14.–21. 11. 2022 | Olomouc

Pevnost poznání

(Interaktivní muzeum vědy UPOL)

22.–30. 11. 2022 | Brno

VÚV TGM, v. v. i.

1.–31. 12. 2022 | Brno

Technické muzeum

Obr. 1-3 Pohled na současné závlahy postřikem v rámci soustavy Krhovice – Hevlín. Čerpací stanice s akumulací nádrží a pozemky k závlaze (foto Petr Karásek, Igor Pelíšek, 2021).